клад, такі, поняття, як Oktober Fest, Euro 2012, MacDonalds, Fast Food, Hollywood чи White House складають мовну картину світу студентів, що є частиною понятійної картини, тобто, окрім смислового, ці асоціації мають ще й лінгвістичне навантаження, адже вони не потребують перекладу і стають тими іншомовними одиницями, з якими асоціюється країна.

Аналізуючи результати асоціативного анкетування, ми опиралися на роботу одного із засновників когнітивної психології, американського психолога Дж. Брунера [4, с. 115], який відзначав, що «до найбільш суттєвих факторів відноситься те, що в кожному акті сприймання і кожній реакції на об'єкт чи подію зовнішнього середовища бере участь акт категоризації. Людина бачить світ, а, відповідно, й інших людей не такими, якими вони є, а відповідно до тих категорій, які ій відомі, щодо їх опису».

Досліджуючи процеси пам'яті, Ф. Барлетт [1] зазначав, що люди без будь-якого спонукання мимовільно, активно будують системи когнітивних репрезентацій зовнішнього світу, називаючи їх «схемами», а потім модифікують їх. На основі таких схем людина класифікує та інтерпретує кожну нову інформацію, включаючи її в інтегральний образ сприйняття зовнішнього світу. Ці закономірності можна, повною мірою, віднести і до міжкультурного сприйняття.

Окрім вищезгаданих карт або картин світу, існує , звичайно, реальна картина (об'єктивна позалюдська даність, світ, який оточує людину). Між реальною картиною світу і понятійною картиною стоїть людина, тобто процеси її мислення, а це означає, що мова відображає дійсність двома шляхами: від реальності до мислення і від мислення до мови . Завдяки різним понятійним картинам виникають різні мовні картини, і тому, коли представники різних народів чують певну лексичну одиницю, то в їхній свідомості виникають зовсім інші образи. Так, наприклад, знаючи англійську мову на побутовому рівні, може здатися дивним переклад слова «table» як «таблиця», оскільки в українській мові поняття «стіл» не має такого визначення. Саме тому ми часто переносимо свої комунікативні стратегії з рідної мови на іноземну, і не носій мови стикається із проблемою перекладу, коли зустрічає подібне слово вперше.

Для того, щоб готувати студентів до іншомовного професійного мовлення, допомогти їм освідомити себе невід'ємною частиною міжкультурної взаємодії, потрібно змінювати підходи до викладання іноземної мови, країнознавства та комунікації. Для цього потрібно переходити до практичних тренінгів та руйнувати хибні культурні стереотипи.

1. *Барлетт Ф.* Человек запоминает // Хрестоматия по общей психологии. / под ред.Ю.Б. Гипперейтер, В.Я. Романова. – 3-е изд, перераб. и доп. – М.: АСТ, 2008. – С. 292 – 303. **2.** *Бергельсон М.Б.* Межкультурная коммуникация как исследовательская программа: лингвистические методі крос-культурніх взаемодействий. – М.: Слово, 2002. – 156 с. **3.** *Боднар А.Я., Верещагіна Т.О.* Проблема міжкультурної комунікації у викладанні іноземної мови у ВНЗ // Наукові записки. Т.71. Педагогічні, психологічні науки та соціальна робота / Національний університет «Києво-Могилянська академія», 2007. – С.15-19. **4**. *Брунер Дж.* Психология познания. – М.: Прогресс, 1977. – 320 с. **5.** *Верещагин Е.М., Костомаров В.П.* Язык и культура. – М., 1990. – 269 с. **6.** *Воробьев В.В.* Лингвокультурология: Теория и методы. – М.: Изд-во Российского ун-та дружбы народов, 1997. – 332 с. **7**. *Донец П.Н.* Основы общей теории межкультурной коммуникации: научный статус, понятийный аппарат, языковой и неязыковой аспекты, вопросы этики и дидактики/П.Н.Донец – Харьков: Штрих, 2001. – 384 с. **8**. *Зиммель Г.* Избранное. Т. 1. Философия культуры. – М.: Юрист, 1996. – 671 с. **9.** *Комарницька Т.М.* Кваліфікаційна характеристика вчителя іноземної мови в контексті сучасних наукових, психолого-педагогічних теорій, методів та технологій навчання// Міжнародное співробітництво та університетська освіта: Матеріали міжнародної наукової конференції: Вид-во МФ НАУКА, 2000. – С. 161 – 165. **10.** *Комлев Н.Г.* Компоненты содержательной структуры слова.– М.: КомКнига, 2006. – 192 с. **11**. *Корнилов О.А.* Языковые картины мира как производные национальных менталитетов / О.А.Корнилов. – 2-е испр. и доп. – М.: ЧеРо, 2003. – 341 с. **12.** *Осипов П.І.* Міжкультурна комунікація: проблеми і перспективи.[Електронний ресурс]/П.І. Осипов. – Режим доступу: http://bibl.kma.mk.ua/ pdf /zbirnuku/7/8/.pdf **13.** *Рябов Г.П.* Межкультурная коммуникация в политике, экономике, образовании, юриспруденции // Рябов Г.П., Зусман В., Фролов А. Межкультурная коммуникация. Учебное пособие. – Нижний Новгород, 2001. – 320 с. **14.** Тер-Минасова С.Г. Язык и межкультурная коммуникация: Учебное пособие. – М.: Слово,2000. – 298 с. **15.** *John C.Condon, Faithy S.* Yousef An Introduction to Intercultural Communication. – Bobbs-Merrill, 1975/ - 306 p.

Ольга Мінкова

Перифрази як образно-переносні вторинні номінації

У статті розглядається образно-емоційна функція та стилістична роль перифраз як вторинних номенів у мові новітньої публіцистики.

The article deals with figuratively-emotional function and stylistic role of periphrasis as second nominals in language of modern publicism.

Перифрази належать до системи засобів, що виникли як результат вторинної номінації. Сутність цього стилістичного прийому полягає в контекстуальній заміні однослівного найменування описовим виразом. При цьому в перефрастичному звороті на перший план висувається якась якість, сторона об’єкта чи поняття, який описується, і ця якість чи риса суттєві в даному контексті чи ситуації.

Мета статті полягає у висвітленні прагматичних властивостей перифраз, проявом яких є їхня експресивність, виражена в оцінності, емоційності, емотивності, образності, інтенсивності; сугетивність, зумовлена поєднанням мовних засобів, рівнем сприйняття адресата й силою впливу мовних засобів, що використовуються в публіцистичних текстах, та інформативність, що полягає у змістовності та поєднанні логічних і емоційних компонентів значення.

Перифраза, на думку С. І. Комарової, є не тільки найважливішим засобом досягнення функціонально-стилістичних ефектів, але й засобом передачі комунікативно-прагматичної інформації, а це в остаточному підсумку допомагає реалізувати головну мету газетної публіцистики – вплив на широку аудиторію [2, с. 44-49].

Є. С. Регушевський підкреслює, що перифрази обов’язково містять оцінку того, що вони називають, і ніколи не бувають звичайними лексичними паралелізмами до наявних назв [3, с. 41]. Перифрази іноді називають різновидами синонімів. Як і лексичні паралелізми та синоніми, вони запобігають тавтології та підносять стилістичну культуру тексту або усного монологу. Але синоніми, називаючи те саме поняття, близькі між собою лише за своїм основним значенням, а перифрази ж відрізняються від синонімів тим, що мають не близьке, а тотожне значення зі словами, які можуть заступати; на відміну від лексичних паралелізмів перифрази обов’язково є образними, емоційно-експресивними назвами. Перифраза, виражена кількома словами, передає одне поняття і є семантично неподільним словосполученням, в якому сума значень слів не дорівнює значенню перифрази.

Хоч серед перифраз переважають словосполучення, як правило, більш багатослівні, ніж ті назви, що їх вони замінюють, усе ж останні активно вживаються в усіх функціональних стилях мови. Найбільш характерні перифрази для такого мобільного стилю, як публіцистичний [3, с. 44].

Перифрастичне словосполучення є генетичною основою фразеологічних одиниць. М.Ф. Алефіренко вважає, що набути ознак фразеологізму можуть “словосполучення проміжного типу, які за природою лексичних значень слів наближаються до синтаксично вільних словосполучень, а за здатністю відтворюватися у мовленні – до фраземи” [1, с. 70].

Перифрастичні вирази в тексті виконують функцію заміщення первинної назви предмета, явища, дії. Вони сприяють самовираженню публіциста, бо несуть у собі суб'єктивну оцінку об'єкта (особи) або ж ситуації.

Процес перефразування заснований на внутрішній основі мови, яка полягає у можливості вираження одного й того ж змісту різними способами. Нерідко у процесі створення тексту публіцист вживає перифрази різного типу, які не тільки означають раніше згадуваний об'єкт чи явище, але й характеризують його, виділяючи оту з його ознак, що є актуальною саме на момент розповіді.

Основне призначення перифрази – посилення виразності тексту та дієвості вислову. Останнє, як правило найчастіше розв’язується за допомогою конотативного компонента, який доповнює основний зміст описового виразу, що утворює перифразу.

Як показує фактичний матеріал перифрастична конотація може носити різноманітний характер, а саме образний (*залізна магістраль* – залізниця, *залізна завіса* - заборона); оцінний (*архітектор перебудови* – М. Горбачов, *маківка літа*- липень, *газова принцеса* – Юлія Тимошенко, *суддя-колляник* – Ігор Зварич); емоційно-експресивний (*аморфна організація* – СНД, *державні мужі* – депутати, *творець перемоги* – воїн, *перевалочна контора центру* – уряд, *духовний материк* – література і мистецтво, *донор нації* – село).

Будь-якому екстралінгвальному об'єкту притаманні певні ознаки, які не можуть бути одночасно представлені в контексті. Таким чином, при неодноразовій згадці одного й того ж об'єкта (явища) у них виступає на перший план різний зміст, тому вони не можуть бути повністю тотожними. Перифрази пов'язані між собою єдністю референта, тобто кареферентністю.

У публіцистичному тексті цей оцінний засіб сприймається як двопланова, тобто бінарна одиниця, як особливий вид вторинної номінації і це виступає як один із важливих власне семантичних способів словотворення, особливістю якого є те, що денотативний план знаходить вияв безпосередньо у формі нової назви, інакше кажучи, вторинної номінації зі спільним конотативним компонентом значення.

У сучасній газетно-журнальній публіцистиці пріоритетними є фактори оцінки, впливу. Функціональна спрямованість мови преси служить сприятливим фактором для розкриття її лінгвостилістичних ресурсів. Реалізації функції впливу служать перифрастичні одиниці – індивідуально-авторські утворення, що

містять інформацію, яка створює експресивний ефект. Експресивні перифрази у публіцистичному мовленні виконують різні функції, що відзначаються інформативністю, експресивністю й сугестивністю.

Перифрастичні одиниці виконують, як уже зазначалося, різні функції, що реалізуються за допомогою широкого спектра прийомів, – і є основою прагматичного ефекту. Ці звороти дозволяють найбільш ефективно відобразити в тексті ставлення автора до позначуваного. Аналізовані тексти дозволили визначити кілька функцій перифраз:

1. **Формування позитивного враження**: *Бо там була Ліна Костенко – **абсолютний Геній української поезії**. Був Іван Михайлович Дзюба – **абсолютний Інтелект України**, **її совість і сумління*** (ЛУ № 9 від 10 березня 2005, с. 3); *Виповнилось 60 років доктору філологічних наук, професору Городенській Катерині Григорівні – **зірці серед перших зірок, метру лінгвістичної науки,** однієї з найбільш яскравих представників плеяди мовознавців. **Вчений філолог широкого діапазона**, вона є активним організатором і учасником «круглих столів», конференцій, зустрічей з освітянами всіх рівнів з актуальних питань граматики* (ВК № 106 від 12 листопада 2008, с. 26); *Ось уже вісімнадцять років вона разом із подвижниками збирає скарби **української атлантиди**. Саме так Ліна Костенко називає **Чорнобильську зону*** (КС від 1 травня 2009, с. 29-30).

Синонімічний ряд перифраз «зірка серед перших зірок», «метр лінгвістичної науки», «вчений філолог широкого діапазону» алегорично (інакомовно) називає героїню публікації, створюючи позитивний образ людини шанованої, розкриваючи основні риси характеру й досягнення в науці спеціаліста й людини. Перифраз «зірка серед перших зірок» виступає засобом включення в процес сприйняття інформації не лише інтелекту, а й емоцій. Формування позитивного враження відбувається за рахунок залучення широкого спектру експресивних оцінних інтенсивно емотивних перифраз: *Без уваги не повинен залишитися жоден **творець перемоги**. Вже зараз їх вшановують на рідних підприємствах, навчальних закладах. Окрім призначених державою надбавок до пенсій та одноразових підмог, учасникам війни може бути надана допомога з місцевих бюджетів. В області відкриті спеціальні рахунки фонду «Перемога»* (КС від 1 травня 2009, с. 30-31).

Стилістичні функції перифрастичних зворотів у мові газетно-журнальної публіцистики розглядалися з точки зору реалізації в тексті авторської позиції на конкретне стилістичне завдання, з одного боку, і з точки зору отриманого стилістичного ефекту, сприйнятого реціпієнтом, – з іного установлено, що важливою традиційно-стилістичною функцією перифрази в мові новітньої публіцистики є етикетна функція. Наслідуючи вимоги комунікативного етикету, перифрази служать своєрідним бар'єром між автором тексту й названим об'єктом, засобом досягнення більшої благозвучності мови, відволікаючи увагу читача від негативних сторін предмету мовлення і сприяючи облагороджуваню його у сприйняті читачем. Наприклад, традиційно непристойним вважається у газетно – журнальних текстах теми п'янства, проституції, делікатних моментів людського існування, тому в саме таких ситуаціях митці найчастіше і звертаються до перифраз (*мадонна під мухою* – п'яна жінка).

Експресія перифраз, що створюють позитивне враження, побудована на основі емоційно-оцінних слів, які перебувають у складі описових зворотів. Позитивне забарвлення реалізується за допомогою лексики нейтрального й високого стилів: *І великий митець Григорій Білоус – **лицар непоступливого слова*** (Хортиця № 1, 2006, с. 28); ***Письменник – гігант. Будівничий великого храму української культури.** Це Іван Франко. Поет, прозаїк, драматург, критик, публіцист, учений, філософ, політик його називають **каменярем**, але він не тільки джаганом рубав скелі, а й камінними брилами мостив тверді, тривкі магістралі прогресу* (Дзвін № 2, 2009, с. 12); *Він був будителем мас й учителем нації Іван Франко – це **наша національна Біблія*** (Дзвін № 2, 2007, с. 13)*; На всі пишні й непишні епітети спровокував нас Петро Поліщук – цей **стражденний соловей,** цей **сільський співака, перелюбник і розпусник*** (Хортиця № 1, 2006, с. 16); *Є люди, про яких кажуть: господар життя. А Параджанов – **чарівник життя*** (Хортиця № 1, 2006, с. 24); *Отож, ще раз на Майдан, на Майдан – **золотий тік української революції*** (ЛУ № 16 від 25 квітня 2005, с. 2); *Майдан, **як духовне явище, як епохальний факт** нашої новітньої історії, як **український стрибок** у нову якість* (Хортиця № 3, 2006, с. 25).

2. **Формування негативного враження**: *Тексти правили цензори – **головліти** – лишаючи абсолютно інший зміст* (Хортиця № 2, 2006, с. 16); *Наш уряд – це **перевалочна контора центру**, яка має право розпоряджатися лише п'ятьма відсотками своєї продукції* (ЛУ № 16 від 25 квітня 2005, с. 2); *Невже це найкращі, **добірні представники своїх народів*** (Про депутатів) (ЛУ № 16 від 25 квітня 2005, с. 3); *То що вже казати про **колоніальний уламак** цієї імперії - Україну* (ЛУ № 16 від 25 квітня 2005, с. 3); *Кожний **русотяп** з України міг би вилікуватись від свого москвофільства, пробувши на курорті в Іваново-Городищі одну добу або півтори* (Березіль № 12, 2005, с. 25); *Проблема політичної незалежності України стала міжнародною, і можна однозначно сказати, що США, Велика*

Британія, Німеччина, Китай, Польща, Іран, Туреччина, Італія інші світові потуги на випадок чого не дозволять більше топтатися по нашій землі ***північному ведмедеві*** *(про Росію) інакше він удереться й до їхньої хати* (ЛУ № 12 від 31 березня 2005, с. 5); *Треба віддати належне й* ***сільській «еліті»*** *– начальству: не розгубилося* (ЛУ № 16 від 25 квітня 2005, с. 3); *А що лишилося робити* ***«сіромі»*** *– простим селянам* (ЛУ № 16 від 25 квітня 2005, с. 3); *В ім'я чого твориться* ***будівельна вакханалія****? Аби* ***грошовита шпана****, що злетілась з усього світу, мала можливість будувати житло собі, торгувати ним і водночас «глобалізувати» нас, нівелювати український етнос* (ЛУ № 16 від 25 квітня 2005, с. 3); ***Вимести зі своєї оселі сарану, а з Храму – крамарів****;. Спритні й грамотні* ***торбохвати*** *не упускали свого* (ЛУ № 12 від 31 березня 2005, с. 3); *Демократія – це* ***туго набита «зеленими» кишеня***; *Тут господарюватиме лише* ***долар*** (ЛУ № 16 від 25 квітня 2005, с. 3); *Невже я дозволю, щоб у моїх угіддях вешталися всілякі там* ***рибалки, грибники, ягідники та інші аматори природи*** (ЛУ № 16 від 25 квітня 2005, с. 3); *А* ***на одержимому Олімпі*** *– ні авралу, ні навіть тривоги* (ЛУ № 9 від 31 березня 2005, с. 4)*; Багатьох помаранчевих політиків стривожила витівка Ющенка щодо призначення регіоналки Багатирьової, яка немало крові попила з них у передвиборчій кампанії. За словами колишнього шефа і прем'єра Януковича, Богатирьова стала* ***політичним трупом*** (ЛУ № 10 від 7 квітня 2005, с. 3); *Недарма ж* ***наш гарант Конституції*** *потрапив у десятку ворогів преси услід за близькосхідними шейхами* (Вітчизна, 2004, с. 25); *Кириленко відмовився бути у* ***сворі собак*** *(про «Нашу Україну»), які гавкають на президента. Звісно, є за що критикувати Ющенка. Але ж не треба приєднуватись до* ***хору цих дрібних собак****, які* ***кусають за ноги слона*** *(про В.Ющенка)* (ГПУ 6 березня, 2009, с. 35); ***Кістлява*** *навідувалась до нього й раніше* (Дніпро № 9-10, 2003, с. 20).

Перифрази цього типу збуджують уяву читача, примушують її інтенсивно працювати, інтонаційно заряджаючи реціпієнта. Виразність перифраз допомагає підкреслити різновекторну настроєву гаму.

3. **Відображення емоційного стану (негативного чи позитивного)**: *Чи не від початку червня прилавки південних міст починають ломитися від* ***черешні, клубники, абрикосів, вишень****, потім наступає черга* ***персиків, кавунів, динь****. Але над цією* ***ароматною розкішшю*** *роями в'ються кусючі комахи* (Хортиця № 2, 2006, с. 30)*; Це вже не таємниця* ***кучминого двору****: навіть Янукович – був усього лише* ***пішаком*** *на* ***кучминій шахівниці*** (Дзвін № 3, 2007, с. 26); *Уже всім ясно, як Божий день, що цю* ***вогнедишну істоту*** *(уряд) треба посадити на маторитарний ланцюг, віддавши цей ланцюг повністю в наші руки,в руки народу, виборця* (Дзвін № 3, 2007, с. 54); *Звичайно, це робити нелегко в такій ситуації, де Росія* ***– бензобак,*** *Європа* ***– двигун,*** *а Україна* ***– мастило*** (Дзвін № 3, 2007, с. 35); У поданих перифрастичних зворотах елемент словесного прикрашення описуваного предмета змушує читача співпереживати разом з публіцистом.

4. **Надання додаткової інформації про предмет мовлення**. Інформативність – це предметно-смисловий зміст перифразу, що виявляється в конкретному змістовому наповненні звороту. Надання відомостей за допомогою нейтральних зворотів полегшує процес газетно-журнальної комунікації, підвищуючи рівень інформованості читача. Але цим не обмежуються можливості інформативних перифраз. Кожний новий описовий зворот несе в собі інформацію про предмет та явище дійсності, служить засобом її оформлення й передачі, а відтак виконує інтелектуально-комунікативну функції: *Адже нас неодноразово запевняли, що на комунальні потреби йде рідний український газ і* ***російське блакитне паливо*** *тут ні до чого* (ГПУ № 5 від 16 січня 2009, с. 30); *А село ж –* ***величезний донор нації*** (Дзвін № 2, 2007, с. 25); *І ось біля самого жерла цього* ***вогнедихаючого вулкану****, мотор БТР замовк. Жахливе відчуття охопило весь наш маленький екіпаж. Спереду –* ***вогняна піч****, а нам, таким маленьким і беззахисним, відрізані шляхи до спасіння* (Дзвін № 2, 2007, с. 65); *То схоже, що нам доведеться* ***збирати кошти*** *миром – громадою на свої* ***інформатики*** (Дзвін № 2, 2007, с. 35); *Стосовно ж власне* ***літератури й мистецтва*** *то нині* ***духовний материк*** *цілеспрямовано пустелізується: закривають книгарні, виселяються з майстерні художники, знищений інститут розповсюдження книг* (Дзвін № 2, 2007, с. 30); *Подібне ми не раз чули і від Януковича і від Кучми, і від Шуфрича, але (що найтрагічніше!) від сина* ***полум'яного і криштalево-чистого українського революціонера В'ячеслава Чорновола*** *- Тараса, що Верховна Рада – уже давно* ***безприв'язне страшило о п'яти головах****, які воюють одна з одною і помирають усе навколо, наше життя, жруть Україну* (ЛУ № 19 від 6 березня 2008, с. 2); *А нинішній уряд і «Нафтогаз» із січня не розраховуються за* ***блакитне паливо****. І тепер ця ситуація вибухнула* (Дзвін № 2, 2007, с. 25); ***«Чешки», «польки», «покращені чешки»*** *– спальні райони, першої столиці добудовували значно повільніше та без особливого шику* (Дзвін № 2, 2007, с. 30); *А як є час, то за найкращу розвагу нам править* ***магічний ящик – сурагат спілкування****, вікно у неіснуючий світ* (Дзвін № 2, 2007, с. 33)/

Аналіз загальної кількості експресивних перифрастичних номінацій дозволив виділити

три основні тематичні групи:

1. Найменування осіб та їх оцінна характеристика: *І великий митець Григорій Білоус – **лицар непоступливого слова*** (Хортиця № 1, 2006, с. 25); *Українці ж присвоїли Івану Франкові символіко-«звання»: **Каменяр, український Мойсей, велетень думки і праці, Вічний Революціонер, невичерпний атом, універсальний геній** тощо* (Хортиця № 1, 2006, с. 15); *Читайте Франка – **рапсода з естетичною насолодою*** (Хортиця № 1, 2006, с. 10); *Десять років тому Володимир Яворівський – наш **рухівський златоуст** – приголомшив нас запитанням: І що ж ми за народ такий?* (Хортиця № 1, 2006, с. 15); *Недовго топтав ряст Василь Симоненко – **несмертний лицар нації*** (ЛУ № 8 від 5 лютого 2005, с. 3); *Над Україною пройшов **тайфун** на ім'я Юлія Тимошенко* (Березіль № 10, 2005, с. 15); *Юлію Тимошенко весь світ називає **«газовою принцесою»*** (Хортиця № 1, 2006, с. 25); *Поетичні візії самого Шевченка, особливо його конгеніальний цикл «У казематі» – як **українська Євангелія**, як еталон українського життя поза простором і часом* (Хортиця № 3, 2006, с. 26); *До розпачу рано пішла від нас **Цариця пісні, Княгиня української пісні**, славна донька України Раїса Кириченко* (ЛУ № 9 від 10 березня 2005, с. 4); *Я ніколи не бачив таких квітів як у неї: рожеві, яскраво-жовті і блакитні – зовсім не траурні, весняні, веселі навіть! Наче вона виставляє їх на прю з передчасною смертю М. Вінграновського – нашого **Великого лиманно-степового Гаявата*** (ЛУ № 9 від 10 березня 2005, с. 3); ***Польова квітка Обухівщини** – Григорій Косинка* (Хортиця № 1, 2006, с. 54); *Практично завжди колишня **«газова принцесса»** через олігархів атакує своїх основних політичних опонентів* (ГПУ від 30 січня, 2009, с. 42); *Постійно бачимо перед собою не реальних людей, а штучно сконструйовані образи. Навіть візуально вони удекоровуються саме для того, щоб нас задурити. Із **гіперукраїнської коси дивляться** абсолютно **незворушні очі,** у широкоплечому донецькому хлопчині криється **лякливий пінгвін**, а велеречивість **гаранта** прикриває повний розгардіяш у його голові* (ГПУ 3 квітня, 2009, с. 32); *Юля закріпила свій **русокосий німб** маленької, проте нескореної «великомучениць»* (ГПУ від 7 липня 2006, с. 33-34). Наведені перифрастичні одиниці яскраво змальовують здібності й поведінку людини, її духовний зміст.

2. Найменування географічних об'єктів у плані оцінності: *З тієї пори і до сьогодення Львів не переставав бути **духовною столицею української нації*** (Дзвін № 2, 2005, с. 25); *Дуже мені миле наше Полісся – **повноводний колодець української мови*** (ЛУ № 9 від 6 березня 2008, с. 3); *Одне слово, нині Україну вже іменують **зоною культурного лиха*** (ЛУ № 9 від 6 березня 2008, с. 2). Патетика і пафос пронизують подані текстові одиниці, а сприяють цьому влучні перифрази.

3. Найменування реалій (події, об'єкти зі світу моди, політичної сфери, галузі науки і техніки.) з оцінним ефектом: *Подібне ми не раз чули і від Януковича і від Кучми, і від Шуфрича, але (що найтрагічніше!) від сина **полум'яного і кришталево-чистого** українського революціонера В'ячеслава Чорновола – Тараса, що Верховна Рада – уже давно **безприв'язне страшило о п'яти головах**, які воюють одна з одною і пожирають усе навколо, наше життя, жруть Україну* (ЛУ № 19 від 6 березня 2008, с. 2); *Уже всім ясно, як Божий день, що цю **вогнедишну істоту** (про Верховну Раду) треба посадити на мажоритарний ланцюг, віддавши цей ланцюг повністю в наші руки,в руки народу, виборця* (ЛУ № 19 від 6 березня 2008, с. 2); *Що ті версії розпорошує саме ця **зграя** (депутатський корпус), неважко здогадатися: з нетерплячки – чимскоріше окупувати **державний Олімп** – вона виказує саму себе* (ЛУ № 19 від 6 березня 2008, с. 2); *Кинулися усім миром гасити **сатанинську пожежу*** (Дніпро № 5-6, 2002, с. 22); *Та поки **тигри б'ються в долині, на вершину здерлися мавпи** і нищать усе навколо себе* (ЛУ № 16 від 15 червня 2008, с. 3); *Перед цим біблейська катастрофа Чорнобиля – Зорі Полину, в якому **ядерний диявол** розірвав на собі гамівну сорочку – затруїли землю і води, і нашу кров на століття вперед* (ЛУ № 12 від 31 березня 2005, с. 4); *Могутня **помаранчева хвиля** змела той бруд, очистила поняття «еліта» від липких нашарувань, і воно заблищало первісною красою* (Вітчизна № 11-12, 2004, с. 32-33); *Та коли дитина змалечку бачить **корабель без вітрил** – зарослу бур'янами, забуту **кам'яну споруду (млин)**, що могла б і могла ще служити людині, ту уже безсилими стануть будь-які слова* (Дніпро № 1-2, 2003, с. 30); наведені експресивні одиниці у своїй більшості свідчать про іронічно-зневажливе, глузливе ставлення автора до подій, а тому отримують відбиток негативу.

До кола перифрастичних виразів входить обмежена група лексики, хоча цей перелік завжди відкритий. І це пов'язано з тим, що в публіцистичному мовленні постійно з'являються контекстуальні перифрази, які не використовуються за межами того чи іншого матеріалу.

Ті перифрази, що стають загальномовними, спираються на функціонально-стильові властивості книжної («високої») та стилістично нейтральної лексики. Вторинно-номінативні перифрази із зниженою чи негативною оцінною лексикою значно менше поширені.

Висновки: перифрази використовуються як патетичний засіб публіцистичного мовлення, і досягається це описовими зворотами які характеризують самовіддану працю

представників важливих і важких професій, передають захоплення, підкреслюють особливе враження від витворів людського розуму чи рук, акцентують провідни ділянки сфери матеріального виробництва.

Беручи участь у реалізації комунікативно-прагматичного, функціонально-стилістичного завдання газетного повідомлення, перифраза служить і активним, дієвим засобом створення його функціональної перспективи, як загальної, так і окремої. Причому структурні типи цієї перспективи найщільніше пов'язані з жанровою своєрідністю газетної статті і з комунікативною інтенцією повідомлення.

1. *Алефіренко М.Ф.* Питання лінгвістичного аналізу внутрішньої структури компаративних фразеологізмів / М.Ф. Алефіренко // Мовознавство. – 1977. – № 5. – С. 75-82. **2**. *Комарова С.И.* Роль перифразы в создании функциональной перспективы газетно-публицистического высказывания / С.И. Комарова // Синтаксис речевых единиц в современном русском языке: сб.науч.тр. [редкол.: И.И. Меньшиков (отв.ред.)]. – Днепропетровск: ДГУ, 1992. – С. 43-49. **3.** *Регушевський Є.С.* Перифрази в українській мові / Є.С. Регушевський // Українська мова і література в школі. – 1984. – № 4. – С. 41-42.

Перелік умовних скорочень:

ВК – Вечірній Київ – газета; **ГПУ** – Газета по-українськи – газета; **КС** – Кримська світлиця – газета; **ЛУ**– Літературна Україна – газета; **Березіль** – журнал; **Вітчизна** – журнал; **Дзвін** – журнал; **Дніпро** – журнал; **Хортиця** – журнал

Оксана Мокляк

Фігури мовлення як інтенсифікатори емоційності ніжних іменувань

У статті здійснено детальний аналіз фігур мовлення як синтаксичних інтенсифікаторів чуттєвості ніжних номінацій.

The article reveals detailed analyses of the figures of the speech as syntactical intensifiers of emotionality of affectionate nominations.

Ґрунтовне вивчення природи ніжних номінацій передбачає розгляд синтаксичних засобів увиразнення їх емоційності, зазначені інтенсифікатори становлять **об'єкт** наукової розвідки. Важливими засобами посилення чуттєвості ніжних звертань є такі фігури: інверсія, повтор, градація, парцеляція, саме вони є **предметом** цієї статті. Варто зауважити, що вказана проблема лишається поза увагою лінгвістів. Ніжні іменування згадуються лише принагідно в контексті аналізу синтаксичних засобів посилення емоційності звертань взагалі (Н. Ф. Баландіна, С. К. Богдан, Л. Ю. Максимов, А. Б. Черняєва, К. Ф. Шульжук). Тож зазначене питання потребує детального висвітлення.

Метою наукового дослідження є комплексний аналіз фігур мовлення як синтаксичних засобів увиразнення чуттєвості ніжних номінацій. Мета передбачає розв'язання таких **завдань**: виокремлення основних фігур, котрі використовують комуніканти, вживаючи ніжні звертання; з'ясування частиномовного вираження вказаних форм; розкриття ролі фігур мовлення як інтенсифікаторів емоційності ніжних іменувань.

Експресивні синтаксичні форми значно збільшують прагматичний потенціал висловлень порівняно з рівнем, досягнутим лексичними значеннями елементів, котрі наповнюють ці синтаксичні форми [4, с. 3]. На думку В. Г. Адмоні, «вияв різноманітних почуттів має переважно лексичне вираження, а граматичними засобами репрезентується саме різниця в силі емоційності…» [1, с. 15]. Отже, інтенсифікація емоційності ніжних звертань за допомогою стилістичних фігур є очевидною.

1. Комуніканти під час вживання ніжних іменувань з усіх експресивних засобів найчастіше використовують **інверсію**. Інверсія – зміна звичайного прямого чи зворотного порядку слів у реченні на стилістично маркований [14, с. 221]. Традиційною є думка, що саме те слово набуває особливої значущості, яке змінює свою усталену позицію. Щодо ніжних номінацій, то чуттєво увиразнюється кожен їх компонент. Інверсоване звертання мимоволі привертає й затримує на собі більше уваги адресата завдяки своїй незвичності, ніж іменування з прямим порядком слів. Порівняємо: – *Рости, рости, розвивайся, **мій рожевий цвіте**! Будь красива, багата, славна. (Ткачук О. С. «Назустріч волі»)* й – *Доню моя, доню моя, **Цвіте мій рожевий**! (Шевченко Т. Г. «Катерина»); – Красо моя, квіточко моя, **цвіте мій рожевий**! (Кропивницький Л. М. «Джигун»).*

Розглянемо інверсовані елементи ніжних іменувань.

1.1. **Інверсовані означення**. Хоча для української мови характерним є вільний порядок слів, проте природнішим вважають «розміщення означень перед словом, до якого вони відносяться. Зворотний порядок їх сприймається як інверсія» [6, с. 226].

Інверсовані означення ніжних іменувань виражені:

а) прикметником: у двокомпонентних структурах *(– Чого злякалась, **пташко полохлива**? Кочерга І. А. «Свіччине весілля»; –*